

Ústav anglického jazyka a didaktiky

Bc. Martina Ménová

The Role of the Mother Tongue in EFL Classes

ÚAJD FF UK, srpen 2015, 78 s.

(posudek oponenta)

Diplomová práce Bc. Martiny Ménové se věnuje nesnadné otázce, jaký prostor má v cizojazyčném vyučování dostávat mateřština vyučovaných. Tento odvěký problém hledání střední cesty zkoumá inovativně, s důrazem na téma *students' beliefs*. Těžiště diplomové studie představuje analýza dotazníkového materiálu v podobě odpovědí na promyšlený a konzistentní soubor otázek poskytnutých celkem 37 studenty prvních dvou ročníků bakalářského studia oboru anglistika-amerikanistika, z nichž všichni deklarovali jazykovou úroveň na stupni C1 nebo C2 a navíc 23 již uvedlo zkušenosti s výukou angličtiny.

Přehledně a logicky podaná analytická část potvrzuje přirozenou nepostradatelnost využití mateřského jazyka v efektivní výuce – v závislosti na pokročilosti studentů a řadě dalších faktorů – zejména při výuce gramatiky i lexika (role překladu) a pochopení strukturních rozdílů mezi angličtinou a češtinou. Dobře poučena odbornou literaturou, diplomantka uznává nepopíratelné výhody i zřejmé nevýhody využití mateřského jazyka ve výuce a dochází k závěru (který je ovšem záhodno dále promýšlet a na základě další praktické zkušenosti rozpracovávat), že pravá míra využití mateřského jazyka je vždy závislá na konkrétní situaci a jejím přesném a uvážlivém vyhodnocení učitelem.

K hlavním přednostem předložené práce lze počítat to, že má logickou, klasicky vystavěnou strukturu a přináší jasný, sevřený výklad, že je psána velmi pěknou angličtinou a prošla nadstandardně pečlivou redakční úpravou. I když diplomantka pracovala se vzorkem respondentů v řadě ohledů výjimečným (prototypickými „good language learners“), lze za jádro její studie považovat dobře dokumentované zjištění, že student je schopen samostatně reflektovat odborné a pedagogické schopnosti učitele (a to i v případech, kdy sám ještě třeba nemá k učení a didaktice jazyka zvláštní vztah), a že pokud je z tohoto hlediska angažován, také poskytovat prostřednictvím této reflexe cennou zpětnou vazbu a fungovat tak jako partner pedagoga při tvorbě harmonického prostředí ve třídě, tak důležitého pro psychologickou stránku cizojazyčné komunikace (sebedůvěra, ochota riskovat a experimentovat atd.) (srov. k tomu např. pronikavý komentář na téma hledání nejlepší cesty k výuce cizího jazyka z dotazníku respondenta S22, uvedený na s. 59: „...it is necessary to be a student first and have both positive and negative experience“). Předložená diplomová práce tak zdůrazňuje význam dialogu mezi učitelem a studentem, tj. jejich vyváženého, na oboustranném respektu založeného vztahu. Ten je předpokladem a vytváří učiteli prostor pro jasnou formulaci cílů, pokud jde o zapojení mateřského jazyka ve výuce, a umožňuje mu

Ústav anglického jazyka a didaktiky

vést se studenty o metodách k dosažení těchto cílů kvalifikovanou a produktivní rozpravu. Z analyzovaného zároveň vyplývá, že se tento aspekt stále přehlíží či podceňuje.

Na způsobu argumentace a stylizaci práce lze ocenit rovněž to, že se autorka snaží svědomitě problém promýšlet u vědomí možných kladů a záporů, z hlediska různých přístupů a metod (např. *sandwich technique*, *retranslation*, *bilingual reading* v rámci překladu) a skutečně z perspektivy učitele ve snaze o co nejlepší výsledek procesu učení. Záslužná jsou i doporučení pro budoucí výzkum a především dobrou praxi, jako je např. důraz kladený na požadavek aktivní podpory zařazování mateřského jazyka do cizojazyčné výuky ze strany univerzit a výzkumných pracovišť.

K dílčím věcným a formálním poznámkám uvedu pouze v posudcích závěrečných prací obvyklé konstatování, že jazykové a pravopisné chyby – v tomto případě velmi zřídka – jsem vyznačil ve výtisku práce, který jsem měl k dispozici. Krom toho je třeba poukázat na to, že v seznamu odborné literatury schází titul Forman (2014).

Otázky k obhajobě:

1. Bylo by podle diplomantky možno – navzdory pochybnostem vyslovovaným v odborné literatuře a v diplomové práci tlumočeným (s. 35n) – experimentálně zkoumat „judicious use of L1“ ve třídě, anebo jde o neřešitelný případ *observer's paradox*?
2. Jaké výsledky a přínos by očekávala od analogického využití dotazníku zadaného učitelům (včetně důrazu na *personal theories*)? Jak konkrétně jinak lze ještě učitele do výzkumu zapojit? Jak se definuje *bilingual teacher*? Není počet takových učitelů příliš nízký na to, aby se mohli stát oporou dalšího výzkumu v této oblasti?
3. Jak lze prakticky administrovat situaci při výuce slovní zásoby, zdá-li se ideální být situace, kdy učitel použije češtinu a angličtinu a student si sám vybere, který přístup upřednostňuje?
4. Proč nebylo v dotazníku zvažováno, jaký typ střední školy studenti absolvovali (s. 38)?
5. Jak by diplomantka motivovala pokročilejší studenty, aby více používali výkladové slovníky? A je to vůbec žádoucí?

Celkové hodnocení:

Diplomovou práci Bc. Martiny Ménové doporučuji k obhajobě a předběžně hodnotím známkou výborně.

30. srpna 2015

prof. PhDr. Jan Čermák, CSc.